

Pósa Zoltán
*Az ezerkettedik,
 avagy az első éjszaka*

Mesék a titokzatos kelet világáról

Mese és valóság

Petőcz András
 (1959, Budapest)
 író, költő,
 Babérkoszorú díjas

Pósa Zoltán: *Az ezerkettedik, avagy az első éjszaka*, regény, Coldwell Art Kiadó, 2019.

Vajon az *Ezeregyéjszaka* meséi mennyire értékelhetőek valóságnak, és mennyire mondhatók meséknek? Vajon a mese mint fikció, és igaz ez bármilyen történetre, amit írunk, mennyire mondható „kitalációnak”, és mennyire nevezhető a valóság leképeződésének? Balzac történetei számunkra – mai magyar olvasók számára – csak fikciók, mégis, kortársai közül számosan haragudtak meg a francia íróra, tudjuk azt is, hogy rokonai, ismerősei közül, akik magukra vélték ismerni Balzac regényeinek hősei között, sokan szóba sem voltak hajlandók állni a szerzővel, mondván, hogy „kiírta”, „kiárúsította” viselt dolgaikat a regényeiben, és ezáltal kompromittálta őket.

Pedig a nagy krónikások igen sokszor valami ilyesmit csinálnak. *Valóságot írnak*, a megtörténteke koncentrálnak, azt fogalmazzák újra és újra meg, korukból kiemelik a *jellemzőt*, és azt általánossá teszik. Mesélnek, miközben a mese a megtörtént események újra felmutatása, amely „meséket” az eseményeket átélt

kortársak majd hognem naplójegyzetként értékelnek, viszont a későbbi generációk már mindezt fikciónak, kitalációnak, izgalmas, érdekes elbeszélésnek látják. Vagyis a valóság az időben elbeszéléssé nemesül, nemesülhet, a kordokumentumok az évek során történetté válnak, ha tetszik, mesévé, amelybe bele tudjuk magunkat élni, hőseiv tudunk válni olvasóként, és amelynek aktualitása, esetleges újságciikk vagy éppen híradás jellege észrevétlenül a történetészövés részévé alakul át.

Pósa Zoltán mindennek az igazi, élő mestere. Már korábbi munkáiban is, az *Ama török* című regényben, vagy a nem oly régen megjelent *Hűséges szökés és hűtlen visszatérés* című művében a megtörtént események lelkiismeretes feldolgozása, feljegyzése volt a fő célkitűzése, mind ezen események kiemelése a mindennapokból, vagyis fikciónak nemesítése. Pósa Zoltán egy pillanatra sem csinál mindebből titkot, ez jellemzi írói felfogását, stílusát. Ismerői számára egyértelművé válik mindez a nevek kiválasztá-

sánál, amikor is olyan természetes egyszerűséggel változtat meg valóságos neveket, és választ a valóságos neveket alig-alig elleplező *beszélő* neveket, hogy olykor a körülményeket jól ismerő kortárs jólesően mosolyog ezen a névválasztáson, és magában nyugtázza, hogy a szerző nem foglalkozik azzal, hogy „megvédeje” hőseit, bizony, kimond róluk mindent, ha mégoly átrajzoltan is, ha mégoly szeretettel is. Egyszerűbben szólva, a szerző, Pósa Zoltán nem tagadja le, hogy hősei élő emberek, akik aktív részesei voltak életének, ugyanakkor szerethető emberek, akik meg is kapják a szeretetet a szerzőtől, de emberek, vagyis esendők, bűnösök, olykor apró hazugságok jellemzik az életüket, és egyáltalán, *élnek*, méghozzá a magyar valóságban, a valóságos hétköznapiakban, és abban az élettérben, amiben maga a szerző is él.

Az ezerkettedik, avagy az első éjszaka című munka hasonlatos Pósa első jelentős regényéhez, az *Ama török* című emlékezetes művéhez. A helyszín ismét Debrecen, a közeg pedig ismét a debreceni egyetem, ahol Barna Martin, a fiatal egyetemi hallgató éli a húszévesekre jellemző diákéletét, és ebben a diákéletben természetes módon van jelen a szerelem, az ital, pontosabban a bulizás, a „világmegváltás”, valamint a szenvedély, a szenvedélyben kiteljesedő erotika. De mindez még kevés lenne egy jó Pósa-regényhez, ebben a munkában is elsősorban a korszak feldolgozása van jelen, a Kádár-kor áporodott, hazug légkörének megmutatása, és az adott korszak ellen tudatosan vagy éppen csak ösztönösen lázadó fiatalok megjelenítése. Jól jellemzi ezt például a regény 3. fejezete, az *Árok vagy törésvonal* című rész, amelyben a korszak egyetemi hallgatói azért kerülnek konfliktusba egymással, mert közöttük valaki, nevezetesen *Bedécs Csaba diákköltő*, ki meri mondani, hogy 1956 a nép forradalma volt, és ilyen értelemben is rokon 1848 márciusával. A regénynek ezen a pontján egy, az adott korra nagyon jellemző párbeszéd bontakozik ki a diákok között: olyan

beszélgetés, olyan vita, illetve veszekedés, amely a kádárista '60-as, '70-es éveket rendkívül pontosan mutatja be. Az orosz szakos, agymosott, megfélemlített, vagy éppen tudatlan egyetemisták látványosan, demonstratív módon próbálják „kizárni” maguk közül az „ellenforradalmi propagandistának” minősített fiatal, ezzel ösztönösen is mentve saját magukat, egzisztenciájukat, „szocialista-kispolgári” életüket. Jellemzi ugyanakkor az is az akkori egyetemi életet, hogy a „lázadó” Bedécs Csaba, aki tehát egyedülként ki meri mondani, hogy 1956 forradalom volt, éppen azzal a Király Éva nevű hallgatóval jön össze, aki van annyira „okos”, hogy tudja, karrierje építése érdekében mindenféle KISZ-alakulatba be kell lépni, az igazságot soha nem szabad kimondani, „hözöngeni” nem érdemes, és aki ezzel tulajdonképpen megvédi a forradalmat hirdető, de inkább csak hebehurgyán hözöngő diákköltőt.

Mindez persze csak a keret, az elbeszélés kerete. Hiszen ebből a párbeszédéből is kinő egy teljes életrajz, családi életfatörténet, ősökkel, eseményekkel, forradalommal, háborúval, olyan megpróbáltatással, ami éppen ezt a világot, a mi szomorú, közép-európai, magyar világunkat jellemzi. De a szerző még ennél is továbbmegy, egy-egy fejezetben nemcsak egy diákköltőt, vagy éppen egy-egy „dromedárt”, vagyis egy *Henter nevű anyagmozgatót* mutat be, hanem a keretes történetekkel valóban több évtizednyi hazai valóságot villant elénk, *ilyen és ilyen volt* a fiatalságunk, az életünk, a kor, amelyben szocializálódtunk, a diktatúra, amit túléltünk, ilyen volt, amikor még nem tudtuk, milyen a szabadság, hogyan is élhetünk akkor, amikor majd nem kell félnünk, egyáltalán, milyen volt a múlt, és milyen a jelen. A keret nagyon izgalmas és egyben különleges, de egyértelműen utalás is, hiszen a regény kerete egy furcsa szerelmi szituáció, amikor is Barna Martin, a debreceni egyetem fiatal hallgatója, valamint szerelme, Judit novellákat olvasnak, és olvasás közben pedig mintegy „vetköztetős

játékok” játszanak, ami a korban nem volt épp szokatlan. Pósa Zoltán könyvét ilyen módon és éppen ezért egyszerre olvassuk regénynek, kordokumentumnak, amelyben valóságos személyek is fel-feltűnnek, a valódi nevükön, Gregory Corso és Méhes György, hogy csak igazi irodalmárokat említsünk, és olvashatjuk ezt a könyvet akár történetfüzérnek, vagy éppen elbeszélések gyűjteményének is, ami ezzel a gesztussal

Boccaccio *Dekameronját* is megidézi, amelyben a meseszöveg szintén az életigenlő szerelmi kapcsolat eszköze és része is egyben.

Az írói technika, az építkezés sajátossága, ami Pósa Zoltánt jellemzi, mindenképpen eredeti, izgalmas különlegesség napjaink prózairodalmában. Azonban még egy fontos, és a napjainkra nem annyira jellemző aspektusát is ki kell emelnünk, ha Pósa Zoltán regényéről

beszélünk – az olvasmányosságot. Ezek a történetek tulajdonképpen a mikszáthi anekdotavilágot elevenítik fel, nem utolsósorban annak különleges humorát is újra-teremtve.

Igen, a humor. Ne feledkezzünk meg arról a sajátos, finoman ironikus hangvételtől, amely a szerzőnkét, Pósa Zoltánt jellemzi, és szinte minden mondatában jelen van. A *szeretet humorának* nevezném azt a szemléletet, ahogy a hőseit megmutatja nekünk, ahogy ki meri mondani rájuk, pontosabban szólva: mindannyiunkra, ironiával és többnyire megbocsátóan, hogy esendők vagyunk, csetlünk-botlunk a világban, hiszen emberek vagyunk.

Pósa Zoltán hősei élő emberek, akik éppen olyan világot teremtettek maguk körül, amilyen világban ma élünk, és végül is: jól van ez így.

Petőcz András

Trianon anix XIII.